

شورای سیاست‌گذاری حوزه‌های علمیّه خواهران
مرکز مدیریت حوزه علمیّه خواهران
معاونت پژوهش
عنوان

مقایسه مفاهیم قرآنی طغیان، اسراف و اتراف با تأکید بر تفسیر المیزان

استاد راهنما:
سرکار خانم فاطمه قنبری

نگارنده:
ثریا حیدری سنگاچین

شهریورماه ۱۴۰۳

الله أكبر

ان

سپاس و ستایش خدای را جل و جلاله که آثار قدرت او بر چهرهٔ روز روشن، تابان و انوار حکمت او در دل شب تار، درخشان. آفریدگاری که خویشتن را به ما شناساند و درهای علم را بر ما گشود و عمر و فرصتی عطا فرمود تا بدان، بندهٔ ضعیف خویش را در طریق علم و معرفت بیازماید.

خداوندا! آفرینش ما از توسل و هدایت ما در دست تو، مرحمت فرما و هدایت را نیز همچون خلقت بی نقص بر ما ارزانی دار.

تقدیم به پدرم، کوهی استوار و حامی من در طول تمام زندگی!
تقدیم به مادرم، سنگ صبوری که الفبای زندگی به من آموخت!
تقدیم به همسرم که در سایه همیاری و همدلی او به این منظور نائل شدم!
و به تمام آزادمردانی که نیک می‌اندیشند و عقل و منطق را پیشه خود نموده و جز رضای
الهی و پیشرفت و سعادت جامعه هدفی ندارند. دانشمندان، بزرگان و جوانمردانی که جان و
مال خود را در حفظ و اعتلای این مرزوبوم فدا نموده و می‌نمایند.

پروردگار را سپاس گزارم که بار دیگر به من فرصت آموختن داد. از پدر و مادر عزیز و مهربانم برای زحماتی که در طول زندگی، همواره برای پیروزی و شادکامی من به جان خریدند، تشکر می‌کنم.

با حدیثی از امام هشتم در عیون اخبار الرضا (علیه السلام) که حق شناسی و سپاس‌گویی از اوصاف بهشتیان است، هنگام گام نهادن در بهشت، سپاس خدای سبحان را این‌گونه زمزمه می‌کنند: «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْ لَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ»

نگارنده از قدردانی شایسته و ادای حق آموزگاران و حق‌داران و استادان خود ناتوان است؛ لیکن بر پایه رهنمود ارجمند حضرت امام رضا (علیه السلام): «مَنْ لَمْ يَشْكُرِ الْمُنْعَمَ مِنَ الْمَخْلُوقِينَ لَمْ يَشْكُرِ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ» بر خود بایسته می‌داند تا مراتب شکر و سپاس خود را از این گرامیان اعلام دارد. وظیفه خود می‌دانم که از تمامی کسانی که مرا در تدوین این پایان‌نامه یاری نمودند، تقدیر و تشکر نمایم. خالصانه از تمامی استادان گرامی که در مراحل مختلف تحصیل علم مرا از سرچشمه دانایی سیراب کرده‌اند، سپاس گزارم؛ به‌ویژه استاد بزرگوار سرکار خانم فاطمه قنبری که با کرامتی چون خورشید، سرزمین دل را روشنی بخشیدند و گلشن سرای علم و دانش را با راهنمایی‌های کارساز و سازنده بارور ساختند، تقدیر و تشکر نمایم.

- (۳۳) زمخشری، محمود بن عمر، تفسیر کشاف، قم: ققنوس، ۱۳۹۱ش.
- (۳۴) ستوده، هدایت‌الله، جامعه‌شناسی انحرافات، چاپ ۷، تهران: آوای نور، ۱۳۸۰ش.
- (۳۵) سیوطی، جلال‌الدین، الدر المنثور، قم: مکتبه آیت‌الله العظمی المرعشی النجفی (ره)، ۱۴۰۴ق.
- (۳۶) شاذلی، سید قطب بن ابراهیم، فی ظلال القرآن، مترجم: مصطفی خرم‌دل، تهران: احسان، ۱۳۹۴ش.
- (۳۷) شبّر، سید عبدالله، تفسیر القرآن الکریم، بیروت: دارالبلاغه للطباعة و النشر، ۱۴۱۲ق.
- (۳۸) شرتونی، سعید، اقرب الموارد، قم: کتابخانه عمومی آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی، ۱۴۰۳ق.
- (۳۹) شعرانی، ابوالحسن، نشر طوبی، چاپ ۶، تهران: انتشارات السلامیه، ۱۳۸۶ش.
- (۴۰) صادقی تهرانی، محمد، الفرقان، قم: شکرانه، ۱۳۹۲ش.
- (۴۱) طباطبایی، سید محمدحسین، المیزان، مترجم: سید محمدباقر موسوی همدانی، قم: جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۳۷۴ش.
- (۴۲) طباطبایی، سید محمدحسین، المیزان فی تفسیر القرآن، تهران: امیرکبیر، ۱۳۷۸ش.
- (۴۳) طبرسی، فضل بن حسن، مجمع البیان، مترجم: محمد بیستونی، تهران: ناصرخسرو، ۱۳۷۲ش.
- (۴۴) طبری، محمد بن جریر، جامع البیان، تهران: مؤسسه خانه کتاب و ادبیات ایران، ۱۳۸۹ش.
- (۴۵) طراد، مجید، المعجم المفصل فی المتضادات فی اللغة العربیة، بیروت: دار الکتب العلمیة، ۲۰۰۹م.
- (۴۶) طریحی، فخرالدین بن محمد، مجمع البحرین، چاپ ۳، مصحح: احمد حسینی اشکوری، تهران: مرتضوی، ۱۳۷۵ش.
- (۴۷) طوسی، محمد بن حسن، التبیان، بیروت: آل البيت، ۱۳۸۹ش.
- (۴۸) طوسی، محمد بن حسن، النهایه فی مجرد الفقه و الفتوی، مترجم: محمدتقی دانش‌پژوه، تهران: موسسه چاپ و انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۶۰ش.
- (۴۹) عسکری، حسن بن عبدالله، الفروق اللغویه، چاپ ۵، قم: جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۳۹۰ش.
- (۵۰) عیاشی، محمد بن مسعود، تفسیر عیاشی، تهران: المطبعة العلمیة، ۱۳۸۰ق.

- (۵۱) فخررازی، محمد بن عمر، تفسیر کبیر، مترجم: علی اصغر حلبی، تهران: اساطیر، ۱۳۷۹ ش.
- (۵۲) فراهیدی، خلیل بن احمد، العین، چاپ ۲، قم: نشر هجرت، ۱۴۰۹ ق.
- (۵۳) فیروزآبادی، محمد بن یعقوب، القاموس المحیط، تهران: شیرازگان، ۱۳۸۰ ش.
- (۵۴) فیض الاسلام، سید علی نقی، ترجمه و شرح نهج البلاغه، چاپ ۵، تهران: انتشارات فیض الاسلام، ۱۳۷۵ ش.
- (۵۵) فیض الاسلام، سید علی نقی، شرح صحیفه سجادیه، تهران: مرکز نشر آثار فیض الاسلام، ۱۳۶۸ ش.
- (۵۶) فیض کاشانی، محسن، المحجّه البیضاء فی تهذیب الاحیاء، تهران: فرهوش، ۱۳۹۶ ش.
- (۵۷) فیومی، احمد بن محمد، المصباح المنیر، چاپ ۳، قم: هجرت، ۱۳۸۳ ش.
- (۵۸) قائمی نیا، علیرضا، معنانشناسی، تهران: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۹ ش.
- (۵۹) قرشی، سید علی اکبر، قاموس قرآن، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۱ ش.
- (۶۰) قرطبی، محمد بن احمد، تفسیر قرطبی، تهران: ناصر خسرو، ۱۳۶۸ ش.
- (۶۱) قمی، علی بن ابراهیم، تفسیر قمی، قم: دارالکتاب، ۱۴۰۴ ق.
- (۶۲) قیم، عبدالنبی، فرهنگ معاصر عربی-فارسی، تهران: فرهنگ معاصر، ۱۳۸۱ ش.
- (۶۳) کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، قم: قدس، ۱۳۹۴ ش.
- (۶۴) مازندرانی، محمد صالح بن احمد، شرح الکافی، بیروت: دار احیاء الکتاب العربی، ۱۴۲۹ ق.
- (۶۵) ماوردی، علی بن محمد، النکت و العیون: تفسیر ماوردی، مصحح: سید بن عبدالمقصود عبدالرحیم، بیروت: دار الکتب العلمیه، بی تا.
- (۶۶) مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، چاپ ۲، بیروت: دار احیاء التراث العربی، ۱۴۰۳ ق.
- (۶۷) مجلسی، محمدتقی، لوامع صاحبقرآنی مشهور به شرح فقیه، قم: مؤسسه اسماعیلیان، ۱۴۱۴ ق.
- (۶۸) محقق، محمدباقر، دائره الفرائد در فرهنگ قرآن، قم: بعثت، ۱۳۹۱ ش.
- (۶۹) محمدی ری شهری، محمد، موسوعه امام علی بن ابی طالب (ع)، قم: دارالحديث، ۱۳۸۳ ش.

- (۷۰) محمدی ری شهری، محمد، میزان الحکمه، چاپ ۱۵، مترجم: حمیدرضا شیخی، قم: دارالحديث، ۱۳۹۵ش.
- (۷۱) مدرسی، محمدتقی، تفسیر هدايت (تفسیر من هدی القرآن)، قم: دار محبی الحسین، ۱۴۱۹ق.
- (۷۲) مصطفوی، حسن، التحقيق فی کلمات القرآن الکریم، تهران: وزارت ارشاد، ۱۴۱۶ق.
- (۷۳) مطهری، مرتضی، ده گفتار، چاپ ۲۸، قم: صدرا، ۱۳۸۸ش.
- (۷۴) مطهری، مرتضی، سیری در نهج البلاغه، چاپ ۵۸، قم: صدرا، ۱۳۹۴ش.
- (۷۵) مطهری، مرتضی، مبانی اقتصاد اسلامی، تهران: انتشارات حکمت، ۱۴۰۹ق.
- (۷۶) مفید، محمد بن نعمان، الامالی، چاپ ۶، مترجم: محمدباقر کمره‌ای، تهران: انتشارات علمیه اسلامی، ۱۳۷۶ش.
- (۷۷) مقدس اردبیلی، احمد، زبده البیان فی احکام القرآن، تهران: عطائی، ۱۳۶۳ش.
- (۷۸) مکارم شیرازی، ناصر و همکاران، تفسیر نمونه، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۹۲ش.
- (۷۹) مکارم شیرازی، ناصر، پیام قرآن، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۸۶ش.
- (۸۰) مهیار، رضا، فرهنگ ابجدی الفبایی عربی-فارسی، تهران: اسلامی، ۱۳۷۶ش.
- (۸۱) موسسه دائره المعارف الفقه الاسلامی زیر نظر آیت الله سید محمود هاشمی شاهرودی، فرهنگ فقه فارسی، قم: انتشارات موسسه دائره المعارف فقه اسلامی، ۱۳۸۷ش.
- (۸۲) موسوی خمینی، سید روح الله، شرح چهل حدیث، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، ۱۳۸۸ش.
- (۸۳) موسوی خمینی، سید روح الله، صحیفه نور، چاپ ۲، تهران: سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۷۹ش.
- (۸۴) موسوی کاشمری، سید مهدی، پژوهشی در اسراف، قم: بوستان کتاب، ۱۳۸۵ش.
- (۸۵) نراقی، احمد، عوائد الایام، قم: بوستان کتاب، ۱۳۷۵ش.
- (۸۶) نراقی، محمد مهدی، علم اخلاق اسلامی (ترجمه جامع السعادات)، مترجم: سید جلال الدین قم: حکمت، ۱۳۸۶ش.

۸۷) نسفی، احمد بن محمود، تفسیر النسفی، قم: موسسه تحقیقات و نشر معارف اهل البیت، بی تا.

۸۸) نفیسی، علی اکبر، فرهنگ نفیسی، کرمان: مانوش، ۱۳۹۹ش.

۸۹) نوری طبرسی، حسین، مستدرک الوسائل، بیروت: آل البیت، ۱۳۶۹ش.

۹۰) هاشمی رفسنجانی، علی اکبر، تفسیر راهنما، قم: بوستان کتاب، ۱۳۷۷ش.

ب. مقالات

۱) اتراف چیست؟ بررسی بیماری اتراف و راههای درمان آن از نگاه امیرالمؤمنین(ع)، نقل از

سایت اینترنتی: <https://sahebnews.ir>

۲) اسراف در قرآن، نقل از سایت اینترنتی: <https://fa.wikifeqh.ir>

۳) اسراف در قرآن، نقل از سایت اینترنتی: <https://pazhohesh.kowsarblog.ir>

۴) اعتدال در انفاق و مصرف، نقل از سایت اینترنتی: www.hawzah.net

۵) اعتدال، نقل از سایت اینترنتی: <https://quran.isca.ac.ir>

۶) پژوهشی در اسراف و راههای مقابله با آن، نقل از سایت اینترنتی:

<http://ejostar.maalem.ir>

۷) تفسیر المیزان، نقل از سایت اینترنتی: <https://fa.wikipedia.org>

۸) چرایی طغیانگری و آثار آن، نقل از سایت اینترنتی: www.samamos.com

۹) طغیان (مفردات قرآن)، نقل از سایت اینترنتی: <https://fa.wikifeqh.ir>

۱۰) طغیان در قرآن و حدیث، نقل از سایت اینترنتی: <https://fa.wikifeqh.ir>

۱۱) طغیان در قرآن و حدیث، نقل از سایت اینترنتی: <https://fa.wikifeqh.ir>

۱۲) طغیان انسان؛ آثار، عوامل و موانع، نقل از سایت اینترنتی:

<http://www.hamidjalilian.blogfa.com>

۱۳) فقیر (قرآن)، نقل از سایت اینترنتی: <https://fa.wikifeqh.ir>

۱۴) مترفان از نگاه قرآن، نقل از سایت اینترنتی: <https://ensani.ir>

۱۵) مترفان از نگاه قرآن، نقل از سایت اینترنتی: <https://ensani.ir>

۱۶) مترفان از نگاه قرآن، نقل از سایت اینترنتی: <https://ensani.ir>

(۱۷) مسکین، نقل از سایت اینترنتی: <https://fa.wikifeqh.ir>

(۱۸) معنای حقیقی «مستضعفین» از منظر قرآن چیست؟، نقل از سایت اینترنتی:

<https://farsi.khamenei.ir>

(۱۹) معنای حقیقی مستضعفین از منظر قرآن، نقل از سایت اینترنتی:

<https://farsi.khamenei.ir>

(۲۰) نسبت ثروت و طغیانگری، نقل از سایت اینترنتی: <https://vista.ir>

(۲۱) ویژگی‌های اشراف و مترفین در نگاه قرآن، نقل از سایت اینترنتی:

www.jahannews.com